

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 381/09-10

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 12. novembra 2009 predbežne prerokoval sťažnosť Ing. J. B., B., Ing. L. B., B., J. B., B., H. D., B., P. Ď., B., M. Ď., B., Ing. P. K., B., T. M., S., A. T., B., MUDr. A. T., B., M. T., B., JUDr. S. Ž., B., a E. Ž., B., zastúpených advokátom JUDr. I. M., B., vo veci namietaného porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd v konaní vedenom Krajským súdom v Bratislave pod sp. zn. 5 Co 126/08 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť Ing. J. B., Ing. L. B., J. B., H. D., P. Ď., M. Ď., Ing. P. K., T. M., A. T., MUDr. A. T., M. T., JUDr. S. Ž. a E. Ž. o d m i e t a pre zjavnú neopodstatnenosť.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 5. októbra 2009 doručená sťažnosť Ing. J. B., B. Ing. L. B., B., J. B., B., H. D., B., P. Ď., B., M. Ď., B., Ing. P. K., B., T. M., S., A. T., B., MUDr. A. T., B., M. T., B., JUDr. S. Ž., B., a E. Ž., B. (ďalej len „sťažovatelia“), ktorou namietali porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len

„dohovor“) v konaní vedenom Krajským súdom v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) pod sp. zn. 5 Co 126/08. Sťažnosť bola odovzdaná na poštovú prepravu 2. októbra 2009.

Zo sťažnosti vyplýva, že sťažovatelia sa žalobou doručenou Okresnému súdu Bratislava I (ďalej len „okresný súd“) domáhali od Slovenskej republiky-Ministerstva financií Slovenskej republiky (ďalej len „žalovaná“) náhrady škody v celkovej výške 8 546 710 Sk s prísl. Nárok uplatnili ako poškodené osoby v súlade s ustanovením čl. 46 ods. 3 ústavy a § 18 zákona č. 58/1969 Zb. o zodpovednosti za škodu spôsobenú rozhodnutím orgánu štátu alebo jeho nesprávnym úradným postupom (ďalej len „zákon o zodpovednosti štátu“) z titulu nesprávneho úradného postupu štátneho orgánu. Rozsudkom okresného súdu č. k. 22 C 4/2004-104 z 13. februára 2006 bola žaloba zamietnutá. Sťažovatelia uzatvorili v rokoch 2000 až 2002 zmluvy o pôžičke a o tichom spoločenstve s viacerými nebankovými subjektmi alebo podali prihlášky za členov družstva B., na základe ktorých ako veritelia poskytli nebankovým subjektom ako dlžníkom pôžičku s dohodnutým ročným úrokom do skončenia zmluvy alebo sa zaviazali ako tichí spoločníci zúčastňovať sa na podnikateľskej činnosti dohodnutým vkladom a podielom na zisku bez podielu na prípadnej strate z podnikania, prípadne sa zaviazali splatiť členský vklad do družstva, o vrátení ktorého uzavreli dohodu. Hoci sťažovatelia si svoju zmluvnú povinnosť splnili, nebankové subjekty im vložené peňažné prostriedky nevrátili, pričom na ich majetok bol vyhlásený konkurz. Podľa názoru okresného súdu nebolo preukázané, že by príslušné orgány štátu ostali nečinné tak, aby to bolo možné kvalifikovať ako nesprávny úradný postup, a nebolo ani v ich kompetencii zakázať či obmedziť nebankovým subjektom činnosť v smere uzatvárania zmlúv o tichom spoločenstve či pôžičke s občanmi. Absentuje tak aj príčinná súvislosť medzi nečinnosťou orgánu štátu a vznikom škody pre sťažovateľov, keďže škoda sťažovateľom nevznikla uzavretím zmluvy o pôžičke či tichom spoločenstve s nebankovými subjektmi, resp. podaním prihlášky do družstva, ale nevrátením vloženého vkladu, a to výlučne v dôsledku zlej finančnej situácie a hospodárenia nebankových subjektov. Sťažovatelia neboli ani uvedení do omylu, pretože museli vedieť, že nejde o bankové subjekty, a vzhľadom na sľubované výnosy museli si byť vedomí rizika spojeného s uzavretím zmlúv s nebankovými subjektmi. Ak sťažovatelia v súlade s princípom zmluvnej autonómie vstúpili do záväzkového vzťahu s obchodnou

spoločnosťou, na základe individuálneho slobodného rozhodnutia prevzali na seba práva a povinnosti v snahe čo najlepšie realizovať svoje záujmy a potreby v podmienkach trhového hospodárstva, voľnej súťaže a konkurencie. Pre štát platí, že sa má zásadne zdržať zásahov do súkromnoprávnej oblasti, t. j. do slobodného súkromného rozhodovania fyzických a právnických osôb. Keďže subjekty, s ktorými boli sťažovatelia v zmluvnom vzťahu, si nesplnili svoje platobné povinnosti voči sťažovateľom vyplývajúce zo zmlúv, vznikol sťažovateľom voči týmto subjektom nárok na zaplatenie príslušných čiastok. Sťažovatelia tak urobili tým, že si svoje pohľadávky voči týmto subjektom prihlásili v rámci konkurzného konania. Konkurzné konania dosiaľ nie sú ukončené, a preto nie je ani známe, v akej výške bude nárok sťažovateľov v konkurznom konaní uspokojený, to zároveň znamená, že teraz ešte nie je možné ustáliť výšku škody, ktorá mala sťažovateľom vzniknúť, ako aj to, či sťažovateľom vôbec nejaká škoda vznikla. Žalobu o náhradu škody treba preto považovať za predčasne podanú.

Na základe odvolania sťažovateľov rozsudkom krajského súdu č. k. 5 Co 126/08-210 z 23. júna 2009 bol rozsudok okresného súdu potvrdený.

Podľa názoru sťažovateľov rozsudkom krajského súdu došlo k porušeniu označených článkov ústavy a dohovoru.

Zodpovednosti podľa zákona o zodpovednosti štátu sa nemožno zbaviť. Všeobecné súdy pri rozhodovaní zobrali do úvahy len vyjadrenie žalovanej a dôkazmi sťažovateľov sa nezaoberali. Podľa záverov krajského súdu štát nemá možnosť zasiahnuť do občianskoprávnych, resp. obchodnoprávnych vzťahov a do zmluvnej autonómie subjektov súkromného práva, ako aj do vlastníckeho práva nad rámec ochrany zaručenej ústavou. Sťažovatelia trvajú na tom, že štátny zásah do nezákonnej činnosti nebankových subjektov bol povinnosťou príslušných štátnych orgánov. Podľa presvedčenia sťažovateľov došlo zo strany Ministerstva vnútra Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo vnútra“) a Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky (ďalej len „generálna prokuratúra“) k zanedbaniu povinnosti zaistiť majetok postupom podľa § 47 Trestného poriadku. Práve toto zanedbanie povinnosti malo za následok, že nelegálna činnosť nebankových subjektov

v rokoch 1999 až 2002 nadobudla nebyvalé rozmery, pričom bola realizovaná bez akéhokoľvek relevantného zásahu zo strany štátu. Štát prostredníctvom svojich orgánov nevyvinul činnosť smerujúcu k odvráteniu protiprávneho stavu, hoci na to mal možnosť. Je tiež nesporné, že zmluvy boli uzatvorené na základe verejnej výzvy (reklamy) širenej prostredníctvom médií, v ktorej sa sľubovali záujemcom o investovanie výnosy, resp. zhodnotenie investovaných prostriedkov o výnos mnohonásobne prevyšujúci úroky poskytované bankami. Dotknuté poškodené osoby nadobudli presvedčenie, že investujú v rámci kolektívneho investovania, resp. do spoločností s príslušným povolením orgánu štátu. Skutočnosť, že šlo o podvodné konanie so zavinením štátu, sa potvrdila aj v trestnom konaní vo veci F. a spol. Keby to tak nebolo, v programovom vyhlásení vlády by nebol záväzok prijatia legislatívy na odškodnenie klientov nebankových subjektov. Pokiaľ všeobecné súdy poukázali na predčasnosť podania žaloby z dôvodu, že stále nie sú ukončené konkurzy nebankových subjektov, podľa názoru sťažovateľov všeobecné súdy mali konanie postupom podľa § 109 Občianskeho súdneho poriadku prerušiť do ukončenia konkurzov.

Sťažovatelia navrhli vydať nález, ktorým by ústavný súd vyslovil porušenie čl. 46 ods. 2 ústavy a čl. 6 dohovoru v konaní vedenom krajským súdom pod sp. zn. 5 Co 126/08 s tým, aby bola vec vrátená na ďalšie konanie. Požadujú tiež priznanie finančného zadosťučinenia pre jednotlivých sťažovateľov v sumách 7 000 €, 45 000 €, 800 €, 900 €, 41 000 €, 1 400 €, 3 700 €, 7 000 €, 600 €, 2 400 €, 1 200 €, 1 400 € a 500 €. Napokon sa domáhajú náhrady trov konania.

Z rozsudku krajského súdu č. k. 5 Co 126/08-210 z 23. júna 2009 vyplýva, že ním bol potvrdený rozsudok okresného súdu č. k. 22 C 4/2004-104 z 13. februára 2006. Podľa názoru krajského súdu sťažovatelia vyvodzujú nesprávnosť úradného postupu žalovanej z toho, že táto v postavení štátneho orgánu nezakázala činnosť tzv. nebankových subjektov, keď tieto zhromažďovali peňažné prostriedky od občanov (investorov) pre účely ich ďalšieho investovania napriek tomu, že na takúto činnosť im chýba oprávnenie. Zmluvy o pôžičke, resp. tichom spoločenstve sú podľa svojho obsahu zmluvami o vkladovom účte podľa § 716 a nasl. Obchodného zákonníka. Táto skutočnosť mala rovnako viesť k zásahu

orgánu štátu proti týmto subjektom, lebo nie je rozhodujúce, ako boli príslušné transakcie nazvané, ale aký bol ich účel. Ak štát podmieňuje takýto druh podnikania vydaním licencie, automaticky mu vzniká povinnosť kontrolovať dodržiavanie podmienok. O to viac musí kontrolovať také podnikateľské subjekty, ktoré sa podobnou činnosťou zaoberajú, avšak o získanie licencie ani neusilujú. V danom prípade ani jedna z nebankových subjektov zákonom ustanovené podmienky nespĺňala, a teda povolenie na takúto činnosť nemala. Preto bolo povinnosťou príslušných orgánov zakázať prevádzkovanie takejto činnosti. Keďže sa tak nestalo, zodpovedá žalovaná za škodu vzniknutú sťažovateľom.

V súdnej veci poskytli sťažovatelia nebankovým subjektom finančné prostriedky zmluvami o tichom spoločenstve, pôžičke či zaplatením členského vkladu družstva, čo jednoznačne vyplýva z obsahu uzavretých zmlúv. Krajský súd preto zhodne so závermi okresného súdu konštatuje, že nešlo o zhromažďovanie peňažných prostriedkov v rámci kolektívneho investovania, a preto nebolo v právomoci orgánov štátu takúto činnosť nebankovým subjektom zakázať. Nešlo totiž o činnosť, ktorú je oprávnená vykonávať iba správcovská spoločnosť alebo depozitár. V opačnom prípade by išlo o neprípustný zásah štátneho orgánu do súkromnoprávnej sféry, ktorým by sa skutočne obmedzila alebo zmarila možnosť nakladania s majetkovými hodnotami. To znamená, že v danom prípade absentuje existencia jedného zo základných predpokladov vzniku zodpovednosti štátu za škodu, a to nesprávny úradný postup jeho orgánu. Žaloba sťažovateľov bola preto už len z tohto dôvodu celkom bezzákladná. Podľa rukou písanej poznámky bol rozsudok krajského súdu doručený 6. augusta 2009.

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak. Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú zákonom predpísané náležitosti, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

Podľa názoru ústavného súdu sťažnosť treba považovať za zjavne neopodstatnenú.

O zjavnej neopodstatnenosti návrhu možno hovoriť vtedy, keď namietaným postupom orgánu štátu nemohlo vôbec dôjsť k porušeniu toho základného práva alebo slobody, ktoré označil navrhovateľ, a to buď pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi označeným postupom orgánu štátu a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnený návrh preto možno považovať ten, pri predbežnom prerokovaní ktorého ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po jeho prijatí na ďalšie konanie (I. ÚS 66/98, I. ÚS 110/02, I. ÚS 88/07).

Podľa konštantnej judikatúry ústavný súd nie je súčasťou systému všeobecných súdov, ale podľa čl. 124 ústavy je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti. Pri uplatňovaní tejto právomoci ústavný súd nie je oprávnený preskúmať a posudzovať ani právne názory všeobecného súdu, ani jeho posúdenie skutkovej otázky. Úlohou ústavného súdu totiž nie je zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách. Posúdenie vecí všeobecným súdom sa môže

stať predmetom kritiky zo strany ústavného súdu iba v prípade, ak by závery, ktorými sa všeobecný súd vo svojom rozhodovaní riadil, boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne. O arbitrárnosti (svojevôli) pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natoľko odchyľil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam (mutatis mutandis I. ÚS 115/02, I. ÚS 12/05, I. ÚS 382/06).

Záver krajského súdu, podľa ktorého v danom prípade nedošlo k nesprávnemu úradnému postupu zo strany orgánov štátu, nemožno považovať za arbitrárny či zjavne neodôvodnený, keďže je argumentačne náležitým spôsobom vysvetlený.

Ďalším samostatným dôvodom zamietnutia žaloby je zistenie okresného súdu, podľa ktorého existencia škody, resp. jej presnej výšky nebola ku dňu rozhodovania zistená, resp. preukázaná, keďže konkurzné konania vedené proti nebankovým subjektom (dlžníkom sťažovateľov) neboli ešte ukončené, a nedá sa preto vedieť, v akom rozsahu budú pohľadávky sťažovateľov uspokojené. Z tohto pohľadu sa teda žaloba sťažovateľov javila ako predčasná. Krajský súd k tejto časti argumentácie okresného súdu žiadne výhrady neuplatnil.

Ani proti uvedenému argumentu nemožno z pohľadu ústavného súdu namietať ako proti ústavne nekonformnému. Je totiž jednoznačné, že žaloba o náhradu škody môže byť úspešná, len ak je existencia škody preukázaná, čo však v danom prípade v čase rozhodovania všeobecných súdov splnené nebolo. Bez právneho významu je v tejto súvislosti námietka sťažovateľov, podľa ktorej mali všeobecné súdy konanie prerušiť a vyčkat' na skončenie konkurzných konaní. Podľa § 109 ods. 2 písm. c) Občianskeho súdneho poriadku súd môže konanie prerušiť, ak prebieha konanie, v ktorom sa rieši otázka, ktorá môže mať význam pre rozhodnutie súdu, alebo ak súd dal na takéto konanie podnet. Všeobecné súdy v zmysle uvedeného ustanovenia mali fakultatívnu možnosť konanie prerušiť, avšak nemuseli tak urobiť. Pokiaľ sa po skončení konkurzných konaní ukáže, že sťažovateľom vznikla nimi tvrdená škoda, budú môcť opätovne žalovať o jej náhradu, pretože zamietnutie žaloby iba z dôvodu jej predčasnosti nezakladá prekážku veci rozsúdenej pre novú žalobu podanú v správnom čase.

Napokon treba poukázať na skutočnosť, že sťažovatelia nad rámec svojej argumentácie presadzovanej v konaní pred všeobecnými súdmi v konaní pred ústavným súdom odôvodňujú nároky na náhradu škody aj nesprávnym úradným postupom ministerstva vnútra a generálnej prokuratúry. Táto námietka je takisto zjavne neopodstatnená. Žaloba pred všeobecnými súdmi bola postavená na tom, že škoda vznikla nesprávnym úradným postupom tých orgánov štátu, ktoré patria do rezortu Ministerstva financií Slovenskej republiky. Na základe takto podanej žaloby nie je možné skúmať zodpovednosť štátu za škodu spôsobenú inštitúciami patriacimi do iných rezortov.

Vzhľadom na uvedené skutočnosti ústavný súd rozhodol tak, ako to vyplýva z výroku tohto uznesenia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 12. novembra 2009